

Kísérleti fizika I.

2. gyakorlat

Síkmozgások kinematikája

Szükséges előismeretek: helyvektor, sebességvektor, gyorsulásvektor, ferde hajítás, körmozgás kinematikája, centripetális és tangenciális gyorsulás, görbületi sugár;

Feladatok órai munkára

F1. Egy csónak állóvízben 3 m/s sebességgel képes haladni. Folyón átkelve a parthoz képest milyen irányban evezzen a csónakos, ha a lehető legrövidebb úton akar átjutni az egyik partról a másikra? A folyó sebessége mindenhol ugyanakkora, értéke

- 2 m/s;
- 4 m/s.

F2. Két utasszállító repülőgép ugyanabban a magasságban halad vízszintesen, egyenes vonalban, $v_1 = 800$ km/h, illetve $v_2 = 600$ km/h állandó sebességgel úgy, hogy pályájuk egymásra merőleges. Ahogy a repülők közelednek egymáshoz, egy adott időpillanatban mindkét gép $L = 20$ km-re van a pályák egyenesének metszéspontjától. Határozzuk meg a repülőgépek legkisebb távolságát a további mozgásuk során!

F3. Egy pontszerű test úgy mozog, hogy gyorsulásának iránya és nagysága is állandó; $a = 6$ m/s² értékű. Kezdetben a test sebessége $v_0 = 24$ m/s, ekkor a gyorsulás iránya $\varphi = 120^\circ$ -os szöget zár be a sebességvektorral.

- Mennyi idő múlva lesz a test sebességének nagysága akkora, mint a kezdőpillanatban volt?
- Mikor lesz a sebessége minimális, és mekkora ez a minimális érték?

F4. Egy épület felső emeleti ablakából egy labdát dobnak ki 8,0 m/s nagyságú sebességgel, a vízszintes alatt 20° -os irányban. A labda 3,0 másodperccel később földet ér.

- Az épület aljától mérve mekkora távolságban éri el a labda a talajt?
- Mekkora magasságból dobták ki a labdát?
- Mennyi idő alatt ér a labda a hajítás szintje alá 10 m-rel?

F5. Egy zuhanóbombázó vízszintes alatti α szögű irányban repül 280 m/s nagyságú sebességgel. Amikor a repülőgép 2,15 km magasan van a föld felett, kiereszti a bombát, ami ezt követően célba ér a földön. Az elmozdulás nagysága a bomba kiengedési pontja és a becsapódási hely között 3,25 km. Mekkora az α szög értéke?

F6. Egy vízszintes lemezt függőleges tengelyhez rögzítettünk, a lemezre pedig egy kicsiny gyöngyöt helyeztünk a tengelytől $R = 0,5$ m távolságra. A lemez a $t = 0$ időpontban álló helyzetből indul, majd $\beta = 2\frac{1}{s^2}$ állandó szöggyorsulással forogni kezd. A gyöngy addig tapad a lemezhez, amíg a gyorsulásvektorának nagysága el nem éri az $5\frac{m}{s^2}$ értéket, utána megcsúszik.

- Adjuk meg a gyöngy gyorsulásvektorát az idő függvényében, mielőtt megcsúszna!
- Melyik t^* időpontban csúszik meg a gyöngy a lemezen?
- Hol lesz a gyöngy a kezdeti helyzetéhez képest, amikor megcsúszik?
- Milyen R' távolságra helyezzük a gyöngyöt, ha azt szeretnénk, hogy azonnal megcsússzon?
- Milyen R' távolságra helyezzük a gyöngyöt, ha azt szeretnénk, hogy a gyöngy legalább egy teljes fordulatot megtegyen a lemezen megcsúszás nélkül?

F7. Határozzuk meg *fizikai megfontolások* felhasználásával egy $y = \alpha x^2$ egyenletű parabola görbületi sugarát a csúcspontjában!

F8*. Egy 1,5 méter magas faltól 2,0 méterre, a talaj szintjéről indítva át akarunk dobni a fal felett egy golyót. Milyen irányú legyen a 7,0 m/s nagyságú kezdősebesség, hogy a golyó a fal mögött a lehető legmesszebb essen le? Mekkora ez a távolság?

F9*. Képzeljünk el egy szökőkutat, amelynek kicsiny szórófeje a szökőkút medencéjének vízfelszínén található. A szórófej félgömb alakú, amin nagyon sok, egyenletesen elosztott kicsiny lyuk van, melyeken minden irányban ugyanakkora sebességgel lövell ki a víz. Milyen alakú lesz a kiáramló vízugarakból képződő vízbúra? (Feltehetjük, hogy a vízugarak nem találkoznak.)

„Kis ZH” Házi feladatok

H1. Egy versenyautó álló helyzetből indul egy kör alakú pályán. Az autó állandó ütemben növeli a sebességét, miközben egyszer megkerüli a pályát. Mekkora szöget zár be az autó teljes gyorsulása a pálya középpontját és az autót összekötő sugárral abban a pillanatban, amikor az autó éppen egyszer körbeér?

H2. Egy kosárlabdázó áll a földön mérve 10 m-re a kosártól. Ha a labdát a vízszinteshez képest 40° -os

szögben, 2 m magasságból indítja el, mekkora kezdeti sebességgel kell dobnia, hogy az átmenjen a karikán anélkül, hogy a palánkot érintené? A kosár magassága 3 m.

H3. Két pontszerű test indul azonos pontból vízszintes irányban, egymással ellentétes $v_1 = 3,0$ m/s és $v_2 = 4,0$ m/s nagyságú sebességgel. Mekkora távolságra lesznek egymástól a testek abban a pillanatban, amikor sebességvektoruk közötti szög 90° ? A nehézségi gyorsulás $g = 9,8$ m/s².

Nagy-ZH pluszpontért beadható feladat

B1. Egy α hajlásszögű, hosszú lejtő tetejéről követ dobálunk azonos nagyságú, de különböző irányú kezdősebességgel a lejtő irányába. Mekkora szög alatt hajítsuk el a követ, hogy az a legtávolabb érje el a lejtőt?

Feladatok otthoni gyakorlásra

Gy1. Egy futballista vízszintesen lerúg egy kisebb követ egy 40 m magas szikláról egy tóba, és 3,0 másod-

perccel később meghallja a csobbanás hangját. Mekkora volt a kő kezdeti sebessége? Tegyük fel, hogy a hang sebessége levegőben 340 m/s.

Gy2. Egy R sugarú félgömb alakú betontömb tetejéről vízszintesen rúgunk el egy focilabdát.

- Legalább mekkora sebességgel rúgjuk meg a labdát, hogy a továbbiakban ne érintkezzen a beton félgömbbel?
- A minimális ilyen sebességgel elrúgva a labdát, a betontömb aljától mekkora x távolságra ér földet a labda?
- Mekkora szöget zár be a sebessége a vízszintes-sel, közvetlenül földet érés előtt?

Gy3. Egyenletes körmozgást végző kis test v sebességgel halad. A kör középpontjából a testhez húzott sugár t idő alatt φ szöggel fordul el. Határozzuk meg a t idő alatti átlaggyorsulás vektorának nagyságát a fenti adatokból!